

GELMINTOZLARNING BOLALAR IMMUN TIZIMIGA TA'SIRI VA ULARNI ERTA ANIQLASH USULLARI

Tayyorladi:

Jalolov Nozimbek

O'rinboyeva Madina

Kalit so'zlar: gelmintoz, immun tizimi, bolalar salomatligi, gigiyena, aniqlash usullari, profilaktika.

Kirish

Inson salomatligi, ayniqsa bolalik davrida, organizmni turli tashqi omillardan himoya qiluvchi immun tizimining holatiga bevosita bog'liqdir. Bolalarda immun tizim hali to'liq shakllanmagan bo'lganligi sababli, ular ko'plab infeksiyon va parazitlar kasalliklarga moyil bo'ladilar. Shunday kasalliklardan biri — gelmintozlar (ichak qurtlari bilan zararlanish) bo'lib, u nafaqat ovqat hazm qilish tizimiga, balki butun organizm, jumladan immun tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Mazkur maqolada gelmintozlarning bolalar immun tizimiga ta'siri va ularni erta aniqlash usullari haqida so'z yuritiladi.

Asosiy qism

1. Gelmintozlar haqida umumiy tushuncha

Gelmintozlar — bu turli xil parazitlar qurtlar (askaridalar, enteroblar, lamblialar va boshqalar) bilan organizm zararlanishidir. Ular ko'proq gigiyenik qoidalarga rioya qilinmaganda, iflos qo'llar, yuvilmagan meva-sabzavotlar yoki iflos suv orqali yuqadi. Bolalarda ushbu kasalliklar ayniqsa keng tarqalgan, chunki ularning gigiyena madaniyati hali to'liq shakllanmagan bo'ladi.

2. Gelmintlarning bolalar immun tizimiga ta'siri

Gelmintlar organizmga kirgach, immun tizimni turlicha yo'llar bilan zaiflashtiradi:

- Parazitlar immun hujayralarning faoliyatini susaytiradi, natijada organizm infeksiyalarga nisbatan himoyasiz bo‘lib qoladi.
- Allergik reaksiyalar va surunkali yallig‘lanish jarayonlarini qo‘zg‘atadi.
- Gelmintlarning modda almashinuvi mahsulotlari toksik ta‘sir ko‘rsatib, immun javobni buzadi.
- Bolalarda vaksinalarga immun javob pasayadi, bu esa emlash samaradorligini kamaytiradi.

Natijada bunday bolalarda tez-tez shamollash, teri toshmalari, allergik holatlar, kamqonlik va o‘rish kechikishi kuzatiladi.

3. Gelmintozlarni erta aniqlashning gigiyenik va laborator usullari

Gelmintozlarni erta aniqlash kasallikni og‘ir kechishidan saqlaydi. Eng asosiy usullar quyidagilardir:

a) Gigiyenik kuzatuv va klinik belgilar asosida:

- Ishtahaning buzilishi, qorinda og‘riq, ozish.
- Uyqu buzilishi, tish g‘ijirlatish, teri oqarishi.
- Bolaning diqqat-e‘tiborining pasayishi.

b) Laborator tekshiruvlar:

- Najas tahlili – gelmint tuxumlarini aniqlashda eng asosiy usul.
- Qon tahlili – eozinofiliya, anemiya va immun o‘zgarishlarni ko‘rsatadi.
- Immunoferment analiz (IFA) – gelmintlarga qarshi antitanachalarni erta bosqichda aniqlaydi.
- PCR (polimeraz zanjir reaksiyasi) – parazit DNKsini yuqori aniqlikda ko‘rsatadi.

4. Oldini olish va gigiyenik tavsiyalar

- Qo‘llarni ovqatdan oldin va hojatxonadan keyin sovun bilan yuvish.
- Meva va sabzavotlarni yaxshilab yuvish.
- Bolalarga tirnoqlarni o‘z vaqtida olish, og‘izga begona narsalarni solmaslikni o‘rgatish.
- Uy hayvonlariga muntazam parazitsid dorilar berish.

- Har 6 oyda bolalarga profilaktik antigelmintik dori vositalarini shifokor tavsiyasi bilan qabul qilish.

Xulosa

Gelmintozlar — bolalar salomatligiga jiddiy xavf soluvchi parazitlar kasalliklaridan biri boʻlib, ular immun tizimning faoliyatini susaytiradi, organizmning infeksiyalarga qarshi kurashish qobiliyatini kamaytiradi. Shuning uchun kasallikni erta aniqlash, gigiyenik qoidalarga qatʼiy rioya qilish va profilaktik choralarni muntazam amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Sogʻlom immun tizim — bu bolalikdan shakllantiriladigan eng katta boylikdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov A., Toirova N. — Tibbiy parazitologiya asoslari. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021.
2. WHO. “Helminth infections and their impact on child health.” Geneva, 2020.
3. Sattorov B. — Gigiyena va epidemiologiya fanidan maʼruzalar toʻplami. Toshkent, 2019.
4. Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻliqni saqlash vazirligi — Bolalar gigiyenasi boʻyicha uslubiy qoʻllanma, 2022.
5. CDC (Centers for Disease Control and Prevention). “Parasites - Helminths.” 2021.